

„PRAVDIVÉ PŘÍBĚHY“ A TEMNÁ MÍSTA

Klára Vlasáková

„Nechápeš, jak to v téhle zemi chodí. Když to chceš někam dotáhnout, musíš se co nejvíc začlenit. Když se nezačleníš, zůstaneš stranou. Tady musíš používat svoje anglické jméno.“ Tak vysvětluje muž své novopečené ženě pravidla života ve Spojených státech amerických. Kromě jména trvá na tom, aby manželka mluvila anglicky i s ním, doma, aby nevařila domácí, nigerijská jídla („Nechci, aby si nás lidé pamatovali jako ty, od kterých se po celém baráku linou cizokrajné vůně.“) a aby s žádným tímto pravidlem nepolemizovala, ale prostě je přijala.

Napětí mezi životem v Nigérii a ve Spojených státech se vine většinou povídek ze sbírky *Co ti svírá hrdlo*, ačkoli není nutně jejich hlavním tématem. Do popředí se dostávají setkání s dávnými známými, potlačená traumata nebo viny, přičemž geografická a kulturní vzdálenost postav tvoří jen další vrstvu nepochopení.

Autorka povídek Chimamanda Ngozi Adichieová je nigerijská spisovatelka žijící ve Spojených státech amerických i v Nigérii. Přechod do cizí země byl ústředním tématem jejího románu *Amerikána*, za nějž získala v roce 2014 ocenění National Critics Book Prize. Hlavní hrdinka Ifemelu přijíždí do Států jako devatenáctiletá studentka a snaží se nejprve co nejhladčeji zapadnout. Narovná si vlasy, osvojí americký přízvuk, přesto vidí, že je rasismus všudypřítomný.

Ve své TED Talk přednášce z roku 2009 s názvem „The Danger of a Single Story“ spisovatelka říká: „Před odjezdem do USA jsem se vědomě neidentifikovala jako Afričanka. Ale kdykoli přišla ve Státech řeč na Afriku, lidé se na mě obraceli. Nevadilo, že jsem nic nevěděla o místech jako Namibie. Ale nakonec jsem tuto identitu přijala. A v mnoha ohledech o sobě jako o Afričance přemýšlím. Ačkoli jsem pořád dost podrážděná, když se o Africe mluví jako o jedné zemi.“

To, jak západní postavy přemýšlejí o afrických státech — a jak mají tendenci vysvětlovat jejich problémy i lidem, kteří odsud pocházejí —, ironicky zachycuje povídka „Hora Hopsající opice“. Ta popisuje průběh Semináře afrických spisovatelů, který organizuje Brit. Ten — ačkoli workshop nevede — s naprostou suverénností hodnotí texty autorů a autorek, popisujících fenomény a události ze svých zemí. Zároveň se k účastnicím bez mrknutí oka chová sexisticky — hlavní hrdince se nikdy nedívá do tváře, ale výhradně na tělo a při jedné příležitosti jí řekne, že by byl rád, kdyby si lehla. Povídky účastníků a účastnic postupně odpraví — takřka žádá se neblíží jeho představě „pravé Afriky“, a pochopitelně nijak nereflktuje, že jeho představy jsou nutně odvozené.

„Nevěrohodné je to celé. Tohle je politický pamflet, ne pravdivý příběh o opravdových lidech,“ setře hrdinčinu povídku, která má ovšem dost duchapřítomnosti a hrdosti, aby situaci vzala do vlastních rukou.

Jednání hrdinky z uvedené povídky lze vztáhnout i na autorskou metodu Adichieové — nestojí o to, aby se „trefila“

do představy čtenářů a čtenářek, jaké by její postavy měly být, jaké problémy by měly řešit. Dnes už Adichieová není v roli někoho, kdo musí poslouchat poznámky tutora — namísto toho literární workshopy vede. Je ovšem paradoxní, že sama má také jasnou představu o tom, jací by její studenti a studentky měli být — a zneklidňuje ji, pokud se začínající autoři do této škatulky nevejdou.

Adichieová ve svém dva roky starém eseji nazvaném „It Is Obscene“ dokonce píše o tom, že si u některých mladých účastníků a účastnic všimá touhy brát a brát a brát, ale nic nedávat na oplátku, přetvářky, sobectví nebo neschopnosti projevit vděčnost. To všechno dokládá svou soukromou korespondencí s osobou, která se kurzu zúčastnila. Vystupuje však z pozice naprosté převahy: jako zavedená spisovatelka má silnější hlas i větší dosah než někdo, kdo s psaním začíná.

Počkat, počkat, řeknete si možná, proč by měly čtenáře zajímat osobní názory autorky? Proč číst o úzkoprsosti, kterou v příbězích sama kritizuje? Není to nutné a pro řadu lidí to není ani důležité. Přináší to však nový způsob čtení, hořký a poměrně nepříjemný, který pomáhá formulovat zajímavé otázky: Proč je literatura vhodným prostředím pro zkoumání mocenské převahy a zstrašujícího chování, které ve svých vlastních životech přehlízíme — nebo tak jako Adichieová zuřivě bráníme coby své nezadatelné právo?

To, co spojuje všechny hrdiny a hrdinky povídek ze sbírky *Co ti svírá hrdlo*, je, že každý má svou temnou, odvrácenou stránku, s níž se nikomu nesvěřuje. Ať už jde o dětskou krutost, jež vedla k fatálním důsledkům, nebo o pocity nedocenění či lhaní, jejich užití nikdy nevede k tomu, že by se postava stávala odpudivou. Naopak to čtenáře nutí, aby do příběhu nahlédli hlouběji — a díky tomu nahmatali podobně temná místa také v sobě. Co s tím poznáním potom udělají a jak mocně jim „sevrá hrdlo“, je — stejně jako u samotné Adichieové — zcela nepředvídatelné. ●

Chimamanda Ngozi Adichieová
Co ti svírá hrdlo
přeložil Petr Štádler
Host, Brno 2023
247 stran

